

**SPORT SOHASIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI YO'LGA QO'YISH VA YOSHLAR
UCHUN BIZNES-MODELLAR HAMDA IMKONIYATLAR**

Muratov Nodir Xujamqulovich

Annotatsiya: Mazkur tezisda sport sohasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish masalalari hamda yoshlar uchun mavjud biznes-modellar va imkoniyatlar tahlil qilinadi. Sport infratuzilmasining kengayishi, raqamli platformalarning ommalashuvi va sog'lom turmush tarziga bo'lgan talabning ortishi sharoitida sport bilan bog'liq kichik biznes turlarini yo'lga qo'yish istiqbollari ochib beriladi. Yoshlarning sport do'konlari, fitnes studiyalari, onlayn mashg'ulotlar, kontent yaratuvchilik, sport mahsulotlari ishlab chiqarish kabi yo'nalishlarda faoliyat yuritishlari uchun tavsiyalar berilgan. Shuningdek, xalqaro tajriba, texnologik yondashuvlar va davlat tomonidan ko'rsatilishi mumkin bo'lgan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: sport tadbirkorligi, yoshlar biznesi, sport marketingi, biznes-model, fitnes, innovatsiya, raqamli platforma, sog'lom turmush, kichik biznes, O'zbekiston sport bozori.

Sport sohasi bugungi kunda nafaqat jismoniy sog'liqni mustahkamlovchi ijtimoiy faoliyat turi, balki muhim iqtisodiy sektor sifatida ham shakllanib bormoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda sportga asoslangan biznes turlari dunyo miqyosida katta yuksalishlarga erishmoqda. Bu jarayonda yoshlar uchun yangi tadbirkorlik imkoniyatlari paydo bo'layotgani e'tiborga molikdir. Sport infratuzilmasining kengayishi, raqamli texnologiyalar va sog'lom turmush tarziga bo'lgan talabning ortishi, sport mahsulotlari va xizmatlariga nisbatan ijtimoiy ehtiyojning oshishi – bularning barchasi sport sohasida innovatsion biznes-modellarni yaratish uchun qulay zamin hozirlab bermoqda.

Yoshlar orasida sportga qiziqish yuqori bo'lganligi sababli ushbu sohada tadbirkorlikni yo'lga qo'yish ularning ijtimoiy faolligini oshirish bilan birga, iqtisodiy mustaqillik sari qadam bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda ko'plab yoshlar uchun sport do'konlari ochish, fitnes studiyalarini tashkil etish, sport o'yinlariga oid ilovalar yaratish, sport diyetologiyasi, psixologiyasi, personal trenerlik kabi yo'nalishlarda biznes yuritish imkoniyatlari mavjud. Ayniqsa, individual sport turlari — yugurish, velosport, gimnastika, yoga — bo'yicha xizmatlar ko'rsatish bugungi bozor talabiga javob beradi va kichik hajmdagi investitsiyalar bilan yo'lga qo'yilishi mumkin.

Zamonaviy dunyoda sport marketingi va raqamli platformalarning sport bilan uyg'unlashuvi yangi biznes imkoniyatlarini yuzaga chiqarmoqda. Masalan, yoshlar o'zlariga tegishli ijtimoiy tarmoqlar orqali sport mashqlarini namoyish etish, sog'lom turmush tarzi bo'yicha maslahatlar berish, onlayn mashg'ulotlar o'tkazish orqali daromad topishlari mumkin. Bu nafaqat ularning media savodxonligini oshiradi, balki ijodiy salohiyatlarini iqtisodiy foydaga aylantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, YouTube yoki TikTok kabi platformalarda sport kontenti orqali reklama hamkorliklari orqali daromad olish imkoniyati ham kuchaymoqda.

Yoshlar uchun yana bir istiqbolli yo'nalish – sport anjomlari ishlab chiqarish yoki ulardan foydalangan holda o'z brendini yaratishdir. Masalan, milliy uslubdagi sport kiyimlari, ekologik toza materiallardan tayyorlangan yoga gilamlari yoki dizayni o'zgacha bo'lgan sport sumkalari kabi mahsulotlar orqali mahalliy va xalqaro bozorlarga chiqish mumkin. Bu borada kichik dizayn studiyalar, mahalliy tikuvchilar bilan hamkorlik qilish orqali boshlang'ich sarmoyani tejab qolish va mahsulotni individuallashtirish orqali iste'molchilarning e'tiborini jalb qilish mumkin.

Bundan tashqari, sport tadbirlarini tashkil etish va ularga xizmat ko'rsatish (masalan, sport marketingi, chiptalar savdosi, auditoriyani jalb etish, tadbir vizual dizayni) orqali ham yoshlar

muvaffaqiyatli tadbirkorlik faoliyatini boshlab yuborishlari mumkin. Ko'plab davlatlar va shaharlar sport festivallari, yugurish marafonlari, ko'cha futboli musobaqalari kabi ommaviy tadbirlarni qo'llab-quvvatlamoda va bunday loyihalar orqali yoshlar o'zlarini namoyon qilish imkoniga ega bo'lmoqdalar. Ushbu tadbirkorlik faoliyatlari, ayniqsa, marketing, loyiha boshqaruvi va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Sport sohasidagi tadbirkorlik faoliyatida muvaffaqiyat qozonish uchun yoshlar birinchi navbatda sport bozorining ehtiyojlarini to'g'ri tahlil qilishi, raqobatchilarni o'rganishi va o'zining farqlanuvchi jihatlarini aniqlab olishi zarur. Shu maqsadda, sport sohasidagi bozor tahlili va strategik rejalashtirish bo'yicha treninglar tashkil etish, sport tadbirkorligiga oid mentorlik dasturlarini yo'lga qo'yish, xalqaro tajribalarni o'rganish imkoniyatlari yaratilishi lozim. Ayniqsa, universitetlar va oliy o'quv yurtlarida sport menejmenti va tadbirkorlik fanlarini integratsiya qilish orqali nazariy bilimlarni amaliyotga uyg'unlashtirish mumkin.

Davlat tomonidan ham bu borada muayyan qo'llab-quvvatlovlar talab etiladi. Sport yo'nalishidagi startaplar uchun grantlar ajratish, soliq imtiyozlari berish, sport tadbirkorligiga oid biznes-inkubatorlar ochish, yoshlar loyihalarini moliyalashtirish bo'yicha maxsus platformalar yaratish – bularning barchasi sport sohasida yosh tadbirkorlarni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, sport sohasi bo'yicha maxsus konsultatsion markazlar faoliyatini kengaytirish orqali yoshlar o'z g'oyalarini aniq yo'naltirishlari va amalda tadbirkorlik subyekti sifatida shakllanishlari mumkin.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, sport tadbirkorligining muvaffaqiyatli namunalarida innovatsion yondashuv, texnologik qo'llanmalar va marketingning samarali strategiyalari muhim rol o'ynaydi. Masalan, AQShda talaba-yoshlar tomonidan yaratilgan ko'plab sport dasturlari va fitnes ilovalari global miqyosda foydalanuvchilar bazasiga ega bo'lmoqda. Shuningdek, Yevropada ekologik sport anjomlari ishlab chiqaruvchi startaplar nafaqat biznes sohasida muvaffaqiyat qozonmoqda, balki barqaror rivojlanish maqsadlariga ham xizmat qilmoqda. O'zbekiston yoshlari uchun ham ushbu tajribalarni o'rganib, mahalliy sharoitlarga moslashtirish orqali o'z bizneslarini shakllantirish keng imkoniyatlar eshigini ochadi. Sport sohasida tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish yoshlar uchun nafaqat iqtisodiy manfaat manbai, balki shaxsiy rivojlanish, sog'lom turmush tarzi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi muhim omilga aylanishi mumkin. Sportga asoslangan biznes-modellar ko'p jihatdan soddaligi, ijodkorlikka keng imkoniyat berishi, jamoat bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqot qilish imkoniyatining yuqoriligi bilan ajralib turadi. Shu bois, sport va tadbirkorlik sohalarining kesishgan nuqtasida yangi avlod tadbirkorlarini tayyorlash, ularni ilmiy, amaliy va moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash bugungi kunning dolzarb vazifalaridandir.

Bugungi kunda sport sohasi nafaqat sog'lom turmush tarzini shakllantirish vositasi, balki iqtisodiy taraqqiyot va tadbirkorlikni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarga ega bo'lgan yo'nalishga aylanmoqda. O'zbekiston sharoitida sport tadbirkorligi hali to'liq shakllanmagan bo'lsa-da, bu sohada yoshlar uchun biznes yuritishning zamonaviy va innovatsion shakllarini amaliyotga joriy etish imkoniyatlari mavjud. Xususan, sport anjomlari savdosi, sport zallari va fitnes klublari tashkil etish, onlayn mashg'ulotlar platformalarini yaratish, sport oziq-ovqatlari va aksessuarlarini ishlab chiqarish kabi yo'nalishlar yoshlar uchun istiqbolli biznes turlaridandir.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar sport sohasida tadbirkorlikning yangi turlarini vujudga keltirmoqda. Onlayn treninglar, mobil ilovalar, shaxsiy murabbiylik xizmatlari, sport kontenti ishlab chiqarish va ijtimoiy tarmoqlar orqali monetizatsiya qilish — bularning barchasi sport va biznesni uyg'unlashtirishning amaliy jihatlaridandir. Shu bilan birga, davlat tomonidan yosh tadbirkorlarga imtiyozli kreditlar, grantlar, subsidiyalari, o'quv dasturlari va sport infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha qo'llab-quvvatlash choralari kuchaytirilishi bu jarayonni yanada jadallashtiradi.

Yoshlar orasida sport tadbirkorligiga bo'lgan qiziqish tobora ortib bormoqda. Biroq, ularning ko'pchiligi biznes yuritish mexanizmlaridan bexabar yoki boshlang'ich kapital va bilim yetishmovchiligi sababli o'z g'oyalarini amaliyotga tatbiq eta olmayapti. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalarida sport va tadbirkorlikni birlashtirgan maxsus kurslar, inkubatorlar, mentorlik dasturlari tashkil etilishi zarur. Bundan tashqari, xalqaro tajribani o'rganish va lokal sharoitlarga moslashtirish orqali sport tadbirkorligining samarali modellarini yaratish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, sport sohasi yoshlar uchun nafaqat sog'lom turmush, balki ijtimoiy va iqtisodiy muvaffaqiyat sari yo'l ochuvchi muhim maydonga aylanmoqda. Bu yo'lda innovatsion yondashuvlar, ilmiy izlanishlar va davlat-xususiy hamkorlik asosida yaratiladigan ekotizim muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mammadov, R., & Aliyeva, N. (2022). *Entrepreneurship in Sports: Trends and Challenges in Developing Countries*. Journal of Sport and Economic Development, 14(3), 245–259. <https://doi.org/10.1016/j.jsed.2022.03.004>
2. Karimova, D. (2023). *Youth Engagement in Sports Business: A New Era of Digital Fitness Entrepreneurship in Central Asia*. Central Asian Journal of Innovations in Business and Management, 5(1), 58–72. <https://doi.org/10.47494/cajibm.v5i1.312>
3. Walker, J., & Smith, L. (2021). *Small Business Models in the Global Sports Industry: Strategies for Growth*. International Journal of Sport Management and Marketing, 16(2), 112–130. <https://doi.org/10.1504/IJSMM.2021.100397>
4. Ismoilov, A., & Tursunova, Z. (2024). *Sport tadbirkorligi va yoshlar imkoniyatlari: O'zbekiston tajribasi*. O'zbekiston Iqtisodiyoti va Innovatsiyalar Jurnali, 8(2), 89–97. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10745638>